

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ

907

ΕΝ ΒΕΘΛΗΜΕΙΔΑΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΓΙΑΣΜΑΤΟΣ

ΤΗΣ

ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

ΚΑΙ

ΤΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ ΑΥΤΩ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ

ΥΠΟ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Τυπο-Λιθ. γραφείον Γ. Δ. Πρωτόπλα και Σας.

1918

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ

ΕΝ ΒΕΦΑ ΜΕΪΔΑΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΓΙΑΣΜΑΤΟΣ

ΤΗΣ

ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

ΚΑΙ

ΤΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ ΑΥΤΩ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ

ΥΠΟ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ

ΤΑΝΑΨ ΚΙΨΚΙΣ

TONEL GALIP DEDE C. 74
BEYOĞLU - ISTANBUL

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Τυπο-Λιθογραφείον Γ. Δ. Πρωτόπαπα και Σας.

—
1918

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥ

ΑΠΟ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ

ΑΠΟ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ

ΑΠΟ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

ΤΟΙΣ

ΦΙΛΟΓΕΝΕΣΤΑΤΟΙΣ ΚΥΡΙΟΙΣ ΚΥΡΙΟΙΣ

ΛΕΟΝΤΙ ΚΑΖΑΝΟΒΑ

ΚΑΙ

ΜΑΡΚΩ ΛΑΓΓΑ

Ο ΠΟΝΗΣΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐπὶ τριετίαν σχεδὸν ἐν τῷ κατὰ τὸ Βεφά-μεϊδάν Βυζαντινῷ Ἱερῷ Ἀγιάσματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τὰ τῆς ἱερατείας ἐπιτελέσας, ἔχων δ' ὑπ' ὄψει καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ὠφέλειαν, τὴν ἐκ τῆς τῶν τοιοῦτων ἔργων ἀναγνώσεως παντὶ εὐσεβεῖ καὶ φιλόστορι προσγινομένην, ἀπεφάσισα ὅπως ἀφιερῶσω στιγμάς τινάς, εἰς συναρμολόγησιν καὶ σύνταξιν τῆς ἀνά χειράς συνοπτικῆς ἱστορικῆς πραγματείας τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Βυζαντινοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάματος καὶ τῶν συναφῶν αὐτῷ σωματείων, ὅσον αἱ περὶ τούτου διασωθεῖσαι γραπταὶ καὶ προφορικαὶ πληροφορίαι μὲ ἐβοήθησαν.

Ἐπειδὴ δὲ πᾶς ὁ τὸν ἱερὸν τοῦτον χῶρον ἐπισκεπτόμενος ἐπιθυμεῖ, ἵνα γνωρίσῃ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον τὰ κατ' αὐτὸν, ἐσκέφθη ὅτι τοιοῦτό τι ἔργον ἤθελεν εἶσθαι λυσιτελεῖς λίαν, πρὸς τὸν δι' ὃν συνετάχθη σκοπὸν, ἔνθεν μὲν, ὡς ἱκανοποιοῦν τὴν τῶν ἐνδιαφερομένων φιλομάθειαν, ἔνθεν δὲ, ὡς διδοῦν ἀφορμὴν εἰς δεινότερους περὶ τὰ τοιαῦτα καλάμους, ἵνα συμπληρώσωσιν, ὅσα ἐγὼ ἀκουσίως παρέλειψα.

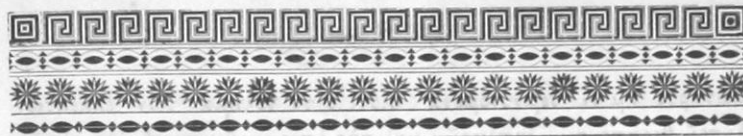
Ἐὰν δ' ἐκ τῆς εὐτελοῦς δέλτου μου ταύτης, εἰς τοῦλάχιστον εὐσεβῆς καὶ φιλόστοιχου ἤθελε προσπορισθῆ τι τὸ ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς ὠφέλιμον, τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἡ μόνη δι' ἐμὲ ἠθικὴ ἱκανοποίησις, δι' οὗς κατέβαλον κόπους εἰς συναρμολόγησιν καὶ σύνταξιν αὐτῆς· ἄλλως τε παντὸς κα-

θήκοντος ἢ ἐκπλήρωσις, ἐν τῷ τῆς δυνάμεως μέτρῳ ἐκά-
στου, εἶναι ἢ μόνη ἠθικὴ ἀμοιβή, ἣν ἐν ἑαυτῷ συναισθά-
νεται πᾶς ὁ εὐσυνειδήτως αὐτὸ καὶ πιστῶς ἐκπληρῶν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 12 Δεκεμβρίου 1918.

Ο ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ ἁγιασμάτων

Ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων οἱ πιστοὶ παρέλαβον ἐξ ἀρχαίων
καὶ εὐλαβῶν παραδόσεων, ὅπως ὕδατα πηγάζοντα πλησίον ἢ ἐντὸς
ναοῦ θεωρῶνται, ὡς ἁγιασμένα· διὰ τοῦτο προστρέχουσι ἐκεῖσε
ἐκάστοτε, ποιῶντες μὲν τὰ συνήθη ἐν τοῖς ναοῖς ἐκείνοις προσκυ-
νήματα, λαμβάνοντες δὲ ἐκ τῶν ὑδάτων ἐκείνων ἁγιάζουσι ἑαυ-
τοὺς καὶ τὰς οἰκογενεῖς αὐτῶν.

Τὸ τοιοῦτον ἀρχαιότατον ἔθιμον εἶναι τῷ ὄντι τοῖς πιστοῖς
ὠφελιμώτατον, ἔθνη μὲν, ὡς ἐμπεδοῦν τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐ-
λάβειαν καὶ ἱκανοποιῶν τὰς ἐνδομύχους ἀνάγκας ψυχῶν εὐσεβῶν,
ἔθνη δὲ καὶ κοινωνικώτατον, ὡς γινόμενον παραίτιον μεγαλειτέ-
ρας πιστῶν συναθροίσεως εἰς ὠρισμένον θρησκευτικὸν κέντρον, ἀπὸ
πολλῶν χωρῶν καὶ τόπων ἐκεῖσε προσερχομένων.

Περὶ τῶν τοιούτων ἁγιασμένων ὑδάτων πολλὰ εὔρηται
γεγραμμένα ἐν ἰδίῳ ἐκκλησιαστικῷ συγγράμμασι, πλεῖστα δὲ ἐξ
αὐτῶν τῷ ὄντι ἐθχυματούργησαν, πολλὰς τὰς ἰάσεις καὶ θεραπείας
τοῖς ἐκάστοτε ἀσθενοῦσι καὶ ἐκεῖ προσδραμοῦσι πιστοῖς χορηγή-
σαντα. Ἄνδρας δ' ὁ Κρήτης ἐπίσκοπος, ὁ τοῦ Μεγάλου Κα-
νόνοιο ποιητῆς ἀναφέρει γυναῖκα τινὰ ὑπ' ἀκαθάρτων ἐνοχλουμένην
πνευμάτων, ἐντελῶς θεραπευθεῖσαν διὰ μόνης τῆς πόσεως ὕδατος
ἐκ τοῦ Ἁγιάσματος τοῦ Ἁγίου Παταπίου.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἁγιασμάτων, τῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν
διαφόρων τῆς Ἐκκλησίας Ἁγίων σεμνονομένων, τὴν πρώτην θέ-
σιν ἐπαξίως κατέχουσι τὰ ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεράγνου Μητρὸς τοῦ

Σωτήρος ἡμῶν σεμνυόμενα· διότι ὁ τὸ θέλημα τῶν ἐκλεκτῶν Αὐτοῦ θεραπόντων ἐκκληρῶν καὶ τὰς ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβείας αὐτῶν ἀποδεχόμενος Κύριος, τὰς ὑπὲρ τοῦ σύμπαντος κόσμου ἀγρύπνουσ δειήσεις τῆς Παναμώμου Μητρὸς Αὐτοῦ εὐχαρίστως δεχόμενος, τοῖς δι' Αὐτῆς τὴν θεῖαν χάριν Αὐτοῦ αἰτουμένοις, πλουσίως καὶ ἀεννάως ἐπιβραβεύων χαρίζεται.

Σουδάρια δὲ Ἀποστόλων, ἱμάτια Μαρτύρων, ἐπισκέψεις ναῶν ἱερῶν, τιμῶν λειψάνων προσψεύσεις, ἱερῶν προσκυνήσεις εἰκόνων καὶ ὑδάτων πόσεις ἡγιασμένων, τοῖς μετὰ ζεούσης τῆς πίστεως προσδραμοῦσι τὴν ψυχικὴν καὶ σωματικὴν καχεξίαν θαυμασίως καὶ ὑπὲρ φύσιν ἰατρεύσαν καὶ πολλὰ τὰ θαυμάσια παραδόξως καὶ θαυμαστῶς ἐπετέλεσαν.

Καὶ νῦν δὲ εἰσέτι ἡ τοῦ Κυρίου σωτήριος δύναμις μυστηριωδῶς καὶ ἀκαταλήπτως ἐπιφοιτῶσα, τὴν θεραπείαν ψυχῶν καὶ σωμάτων χαρίζεται καὶ ἰατρεῖον παθῶν ἀνιάτων τοὺς θεῖους τῶν Ἁγίων ναοὺς ξενοπρεπῶς ἀπεργάζεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ θαυμάτων

Θαῦμα λέγοντες ἐννοοῦμεν τὴν θεῖαν ἐκείνην ἐνέργειαν, δι' ἧς καθ' ὠρισμένας περιπτώσεις, νόμος τις ἥττων ἀναστελλόμενος ἀντικαθίσταται ὑπ' ἄλλου τοιοῦτου κρείττονος· μετὰ τὴν ἀμαρτίαν καὶ πῶσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς σὺν αὐτῷ συνεκπεσούσης φύσεως οἱ κρείττονες νόμοι ὑπὸ τῶν ἡττόνων ἀνεπληρώθησαν, οἷον ὁ νόμος τῆς ὑγείας ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς ἀσθενείας, καὶ ὁ νόμος τῆς ζωῆς ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ θανάτου.

Διὰ τῆς θαυματουργικῆς τοῦ Κυρίου δυνάμεως ἐπανήρχοντο εἰς ἐνέργειαν οἱ κρείττονες νόμοι καὶ ἐσίγων οἱ ἥττονες, ὡς φέρ' εἰπεῖν, διὰ μὲν τῆς θεραπείας τῶν ἀσθενῶν ἐσίγα ὁ νόμος τῆς ἀσθενείας καὶ ἐπανήρχετο ὁ νόμος τῆς ὑγείας, διὰ δὲ τῆς τῶν

νεκρῶν ἀναστάσεως ἐπανήρχετο ὁ νόμος τῆς ζωῆς καὶ ἐσίγα ὁ νόμος τοῦ θανάτου.

Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς μελλούσης τῶν ἡττόνων νόμων καταργήσεως καὶ τῆς τῶν κρείττωνων ἐπικρατήσεως, ἐθαυματούργει ὁ Κύριος, καθ' ὅσον Αὐτός, ὡς φύσει Κρείττων, τοὺς κρείττονας θελήσας ἐδημιούργησε, τοὺς ἥττονες ὁμως, ἵνα μὴ τὸ κακὸν ἀθάνατον γένηται, ἀναγκάσιους κατέστησεν ἡ τοῦ ἀνθρώπου παρακοὴ καὶ παράβασις.

Ὡς δ' ἡ ἐξ οὐρανοῦ ἀστραπή ἐστὶν ἀπόδειξις τῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἰς τὰ νέφη παρουσίας καὶ μέσον δι' οὗ ὁ Θεὸς ἀποστέλλει βροχὴν εἰς τὴν γῆν τὴν διψῶσαν, πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς τῶν ἐν αὐτῇ κατοικούντων, οὕτω καὶ ἡ θαυματοργία ἐστὶν ἀπόδειξις τῆς τοῦ Θεοῦ εἰς τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ὑπερφυσικῆς ἐπεμβάσεως, πρὸς στερέωσιν τῆς ἐξασθενούσης πίστεως καὶ βεβαίωσιν τῆς θείας Αὐτοῦ παντοδυναμίας.

Ἐπειδὴ δὲ οὐ κατανοοῦμεν τὰ θαύματα, δὲν πρέπει διὰ τοῦτο, ἵνα μὴ πιστεύωμεν αὐτὰ· ἐννοοῦμεν, ἄρα γε, κάλλιον τὸ ἠλεκτρομαγνητικὸν ρευστὸν τοῦ τηλεγράφου ἢ τηλεφώνου; καὶ ὁμως οὐδεὶς αὐτὸ ἀρνεῖται· ἴσως τις ἐνιστάμενος εἴπῃ, ὅτι πᾶσα θρησκεία ἔχει καὶ τὰ θαύματα αὐτῆς· ἄρα πρέπει νὰ πιστεύωμεν αὐτὰ; ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶν ὡς εἰ ἔλεγεν, ὅτι πρέπει νὰ μὴ πιστεύωμεν τὰς ἀληθείας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ὑπάρχουσι ψεύδη, μηδὲ νὰ συναλλαττώμεθα διὰ νομισμάτων, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ὑπάρχουσι κίβδηλα.

Τὴν σήμερον ὁμως σπανίως συμβαίνεισι θαύματα, διότι τοῦτο πρᾶγματ' ἦτο ἀναγκαῖον· ἄλλως τε οὔτε θαύματα πλέον ἤθελον εἶσθαι· τὰ ὅμοια ἡμῶν ἤθελον συνειθίσθαι πρὸς αὐτὰ, καθὼς καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ τῆς φύσεως φαινόμενα, ὥστε οὐδεμία ἐξ αὐτῶν ὡς πρὸς ἡμᾶς ἤθελε προκύψῃ ὠφέλεια· οὕτω καὶ οἱ Ἀπόστολοι· αὐτοὶ, ὡς συνειθίσαντες πρὸς αὐτὰ, ἔμενον ἤδη σχεδὸν ἀδιάφοροι, ὥστε δὲν ἰθεώρησαν ὡς ἔκτακτόν τι θαῦμα τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ πολλαπλασιασμὸν τῶν ἄρτων, ἰδόντες τὸν Κύριον δις αὐτὸ ἐκτελέσαντα.

Τῶ ὄντι τὰ θαύματα τρέφουσι τὴν πίστιν, καθὼς τὸ ὕδωρ τὴν ρίζαν τοῦ νεοφύτου δένδρου, ἕως οὗ τοῦτο στερεωθῆ ἐν τῇ γῆ· ἀλλ' ἅμα τούτου γενομένου, παύομεν πλέον ποτιζόντες αὐτό· ὁμοίως καὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως διὰ τῶν κηρυγμάτων καὶ τῶν θαυμάτων τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Ἁγίων πανταχοῦ ριζωθείσης, τίς ὑπολείπεται πλέον νέων θαυμάτων ἀνάγκη;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Αἱ πρὸ τῆς ἀλώσεως περὶ τοῦ ἐν Βεφᾶ μεῖδᾶν Βυζαντινοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἱστορικαὶ εἰδήσεις.

Ἐν τῇ βασιλευούσῃ, τῇ κατ' ἐξοχὴν πόλει τῆς ὑπερμάχου Μητρὸς τοῦ Κυρίου, ἧς τὴν κηδεμονίαν καὶ περιφρούρησιν ὁ ἱσχυρότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας τῇ Θεοτόκῃ ἐπαξίως ἀνέθετο, ὑπάρχει καὶ τὸ κατὰ τὸ Βεφᾶ-μεῖδᾶν Βυζαντινὸν Ἱερὸν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ἀγίασμα, κείμενον πιθανῶς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Εὐκτηρίου τῆς Θεοτόκου τοῦ ἐν τοῖς Σφωρακίου τοῦ Πατρικίου (Γεώργιος Κωδινός σελ. 82) τοῦ ἐπὶ τῶν αυτοκρατόρων Ἀρχαδίου (408) τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου τοῦ Β' (450) καὶ Μαρκιανοῦ (457) ἀμάρταντος καὶ ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῇ συνόδῳ (451) παρευρεθέντος (Θεοφάνης τόμ. Α' σελ. 245). Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Πατρικίου τούτου ὀλόκληρος ἡ συνοικία «τὰ Σφωρακίου» ἐλέγετο.

Πλὴν δὲ τοῦ Εὐκτηρίου τούτου τῆς Θεοτόκου, ὁ Σφωρακίος ἔκτισε καὶ τὸν περιώνυμον ναὸν Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος (νῦν Κιλίσσα μεσοδζητή) καὶ τὸ Προφητεῖον τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου (Συναξ. Αὐγ. 29). Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ ὑπῆρχον εἰσέτι ὁ ναὸς τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων Κύρου καὶ Ἰωάννου καὶ τὸ Ἀποστολεῖον Ἰωάννου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ ἀπέ-

ναντι δὲ αὐτῶν καὶ ἡ μονὴ τοῦ Παντοκράτορος Σωτῆρος Χριστοῦ (νῦν Κιλίσσα δζαμί) κτίσμα τῆς αυτοκρατείας Εἰρήνης, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καὶ συζύγου τοῦ αυτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ (1124). τῆς διὰ τοῦ Ἁγίου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθείσης Ἐἰνης μοναχῆς (Συναξ. Αὐγ. 13). Ἐνταῦθα ἔκειτο καὶ ἡ οἰκία τοῦ διασχήμου ἱστορικοῦ Νικήτα τοῦ Χωνειάτου, ἧτις καὶ ἐπυρπολήθη (1204) ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, καθάπερ ὁ ἴδιος λέγει· «ὁ γὰρ οἶκος ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς Σφωρακίου ἰδρυμένος, ὑπὸ τοῦ δευτέρου πυρὸς ἠφάνισται.» (Νικήτ. Χωνειάτης σελ. 776). Ὁ ἐν τοῖς Σφωρακίου ναὸς τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου ἐπυρπολήθη (602)· εἶτα δὲ ἀνακτισθεὶς ἐκαλεῖτο ἐπὶ Βυζαντινῶν Φανερωτής, διότι ἐν αὐτῷ προσέτρεχον πάντες ὅσοι ἀπώλεσαν χρήματα ἢ ἄλλα ἀντικείμενα ζητοῦντες τὴν τοῦ Ἁγίου ἀντίληψιν πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἀπωλεσθέντων. Τοῦτον κατὰ τὴν ἄλωσιν (1453) μετέβαλεν εἰς τέμενος, σωζόμενον ἄχρι τοῦ νῦν, ὁ εὐνοούμενος τοῦ Πορθητοῦ Μεχμέτ τοῦ Β', Σέμς ἐδδὶν μοῦζα Γκιουρανῆ, ὃς ἔδωκε τὸ ὄνομα καὶ εἰς τὴν περὶ αὐτὸν συνοικίαν· ἕτερος δὲ τοῦ Πορθητοῦ εὐνοούμενος, ὁ παρὰ Τούρκους διάσημος μουσικὸς καὶ ποιητὴς Σεῖχ ἐμπ οὐλ Βεφᾶ ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ κατοικήσας, μετέδωκε καὶ οὗτος τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐξ οὗ καὶ ἡ πλατεῖα ἐξ αὐτοῦ Βεφᾶ-μεῖδᾶν ἐπωνομάσθη.

Ἐνταῦθα, κατ' ἀρχαίαν καὶ σεβαστὴν παράδοσιν, ἦν καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν Τούρκων εἰλικρινεῖς ἱστοριογράφοι διέσωσαν, ὑπάρχει καὶ ὁ τάφος τοῦ τελευταίου αυτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου ἀφανῆς καὶ ἄσημος ἐν τῇ περιοχῇ ἀθλίου καὶ πεπαλαιωμένου σανδαλοποιείου καὶ ἐπισαγματουποιείου σήμερον ἐκλείψαντος, ἐν τινὶ δὲ μυθῷ τῆς πλατείας ταύτης καὶ δεξιὰ τῷ ἀνερχομένῳ τέως εὐρισκομένῳ (Κωνστ. Παπαρρηγόπουλος Τόμ. Ε' σελ. 430).

Ἐν δὲ τῇ ἀνδρῶν μονῇ τοῦ Παντοκράτορος Σωτῆρος Χρι-

στοῦ, τὴν ὁποίαν κατεῖχον οἱ Λατίνοι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Βυζαντίῳ κυριαρχίας αὐτῶν, ἐμόναζεν ἐπὶ τῆς ἀλώσεως ὁ μοναχὸς Γεώργιος ὁ Σχολάριος, ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἄλωσιν Πατριάρχης τῶν Ὁρθοδόξων γενόμενος, μετονομασθεὶς Γεννάδιος Β' ὁ Σχολάριος. Παρὰ τὴν μονὴν ταύτην μεταβληθεῖσαν εἰς τέμενος κατὰ τὴν ἄλωσιν ἱμάμης τις λόγιος Ζειρέκ Μεχμέτ ἐφένδης καλούμενος ἰδρυσεν ἰδίαν σχολὴν, μεταδούς τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν περὶ αὐτὴν συνοικίαν· ἐποιήσαμεν δὲ λόγον περὶ τῶν δύο τούτων τεμενῶν, ἄλλοτε δὲ νῶν, ἵνα δῶμεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι τὸ ἐξιστορούμενον τοῦτο Βυζαντινὸν Ἱερὸν Ἀγίασμα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὡς ἐκ τῆς μεταξύ αὐτῶν τοπογραφικῆς αὐτοῦ θέσεως, ἐπονομάζεται κοινῶς ὅτε μὲν Ζειρέκ, ὅτε δὲ Βεφά.

Αἱ κατὰ καιροὺς γενόμεναι πρὸς ἐπισκευὴν καὶ ἐπιδιόρθωσιν αὐτοῦ ἀτελεῖς ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο πάλαι ποτὲ ὁ ἐν τοῖς Σφωρακίου Εὐκτήριος οἶκος τῆς Θεοτόκου, διότι κιονόκρανα, ἀνάγλυφα καὶ λίθοι ἐκλειψάσης ἀρχαίας οἰκοδομῆς, ἢ ὑπόγειοι στοὰ μετὰ τῆς δεξαμενῆς (λοῦμα παρὰ Βυζαντινοῖς), μαρτυροῦσιν ὅτι ὑπερθεῖν τούτων ἔκειτο ὁ ἐν τοῖς Σφωρακίου ὑπερκαλλίς τῆς Θεοτόκου ναὸς, ὃς μετὰ τὴν ἄλωσιν κρημνισθεὶς ἐδάγεισε τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ πρὸς οἰκοδομὴν εὐκτηρίων καὶ οἰκῶν ἀλλοτρίου θρησκευματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

**Αἱ μετὰ τὴν ἄλωσιν
περὶ τοῦ ἐν Βεφᾷ μεῦδαν Ἱεροῦ Ἀγιάσματος
τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἱστορικαὶ εἰδήσεις.**

Πῶς ἐν τῷ μέσῳ καθαρῶς μουσουλμανικῆς συνοικίας καὶ κατὰ τοὺς δυσχειμέρους ἐκείνους καιροὺς, ἐπετράπη τοῖς χριστιανοῖς ἢ κατοχῇ τοῦ εἰς κῆπον μεταβληθέντος χώρου ἐκείνου, τυ-

γάνει ἡμῖν διυεξηγήτος· τοῦτο μόνον διέσωσεν ἡμῖν ἡ ἐπιτόπιος παράδοσις, ὅτι οἱ χριστιανοὶ κάτοχοι αὐτοῦ, ἐκαλλιέργουν τὸν κῆπον τοῦτον, ὃν οἱ περίοικοι Μουσουλμάνοι Καραγκιῶζ ποστανὴ ἐπωνόμαζον. προσποριζόμενοι τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν προϊόντων τοῦ κῆπου αὐτῶν.

Ὁ ἐκ παραδόσεως διασωθεὶς τελευταῖος ἰδιοκτήτης τοῦ εἰρημένου χώρου ὑπῆρξεν ἱερεὺς τις ἐκ Μακεδονίας, οὗ τὸ ὄνομα ἄγνωστον, ὅστις μέλλον νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ παντός εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ (1750), ἐπώλησε τὸν κῆπον τοῦτον εἰς τινα ὁμογενῆ ἐξ Ἡπείρου, οὗ τὸ ὄνομα ἐπίσης ἄδηλον, ὅστις κηπουρὸς ὢν, ἐκαλλιέργει ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὸν κῆπον αὐτοῦ, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ καθῶς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, ὅτι ὑπὸ τὴν γῆν ἐκρύπτετο τὸ Ἱερὸν τῆς Θεοτόκου Ἀγίασμα.

Ἡ θυγάτηρ τοῦ ἐν λόγῳ ἰδιοκτῆτου κηπουροῦ, εὐρίσκομένη ἐν τῇ πατρίδι αὐτῆς, εἶδε κατ' ὄναρ, ὅτι ἐν τῷ κῆπῳ ἐν ᾧ ὁ πατήρ αὐτῆς εἰργάζετο, ὑπῆρχεν ὑπὸ τὴν γῆν Ἀγίασμα καὶ παρωτρύνετο ὑπὸ τοῦ ὁράματος, ὅπως ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπιληφθῆ ἐπιγιγόντως τῆς ἀνασκαφῆς καὶ ἀνακαλύψεως αὐτοῦ· μετὰ περιπετειῶδες ὄθεν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ταξείδιον ἐλθοῦσα εἰς Κωνσταντινούπολιν διηγήθη τῷ πατρὶ αὐτῆς τὰ τοῦ ὁράματος, καὶ διενεργηθεῖσῶν συντόνων ἀνασκαφῶν, ἀνευρέθη τῷ ὄντι (1755) στενὴ ὑπόγειος κλίμαξ ἄγουσα πρὸς στοὰν εἰς τὴν ἄκραν τῆς ὁποίας ἔκειτο δεξαμενὴ μετὰ σιδηρᾶς θύρας, ὅπισθεν τῆς ὁποίας ἐν ἰδιαιτέρᾳ θήκῃ ἐφυλάσσετο ἀβλαβῆς ἱερὰ ἐκ μαρμάρου εἰκὼν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, φέρουσα χρονολογίαν (1080)· σημειωτέον δὲ ὅτι μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Ἱεροῦ τούτου Ἀγιάσματος οἱ περίοικοι μουσουλμάνοι Ἀγιαζκκλη ποστὰν τὸν χώρον αὐτὸν ἐπωνόμασαν.

Ἀποθανόντος τοῦ ἐξ Ἡπείρου ἰδιοκτῆτου ὁ κῆπος οὗτος μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος, κληρονομικῶ δικαίωματι, περιῆλθεν ὀλοτελῶς εἰς τὴν κατοχὴν τῆς ἐν τῷ μεταξύ χηρευσάσης καὶ ἐν αὐτῷ διαμεινάσης θυγατρὸς αὐτοῦ, ἥντινα εἰς τὴν ὑπηρε-

σίαν τοῦ Ἀγιάσματος ἀφιερωθείσαν Καλογραίαν οἱ Χριστιανοὶ ἀπεκάλεσαν.

Αὕτη διέσωσε τέως ἐκεῖσε πον κρύψασα πλοῦσιον καὶ πανί-
σχυρον τινὰ Μουσουλμάνον Βεζεσετενλή Ἀλῆ βέην ὀνομαζόμενον,
ὑπὸ προσωπικῶν αὐτοῦ ἐχθρῶν Γενιτσάρων καταδικασόμενον, ὅστις
ἐκεῖ πλησίον κατοικῶν διὰ πολλῆς τιμῆς ἔκτοτε περιεβόλλε τὸ
Ἀγίασμα καὶ πολλὰ παρέσχεν αὐτῷ τὰς ὑπηρεσίας· τούναντίον
δὲ ὁ ἐπὶ τῶν πηγῶν τοῦ Ἀγιάσματος ἰδιοκτητὸν μέγαρον κειτη-
μένος καὶ ἐν αὐτῷ μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ κατοικῶν πλου-
σιος καὶ μέγα δυνάμενος Μουσουλμάνος, πολλαχῶς καὶ διαφορο-
τρόπως τὴν πρὸς τὸ Ἀγίασμα, ὡς ἐκ τῆς φανατικότητος αὐτοῦ,
ἀπέχθειαν ἐπιδειξάμενος, οὐ μόνον τὴν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐπι-
σκήψασαν θεῖαν ὀργὴν πικρῶς ἔδοκίμασεν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγαρον
αὐτοῦ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ, τὰ ἐπίχειρα τῆς πρὸς τὸ Ἀγία-
σμα ἀσθεΐας αὐτοῦ δρεψάμενος.

ΚΛΦΛΛΑΙΝ Ε'

Αἱ εἰς τὴν νεοσύστατον

**Μακεδονικὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἀδελφότητα
ὑπὸ τῶν μεριδιούχων κληρονομικῶν μεταθεβάσεις
τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος.**

Τῆς ἀπολύτου κατόχου τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος καὶ τοῦκῆπου
Καλογραίης ἀποβιωσάσης, περιῆλθε τοῦτο, κληρονομικῶν δικαιώ-
ματι, εἰς τὸν υἱὸν καὶ τὰς δύο θυγατέρας αὐτῆς, παρὰ τῶν ὀποίων
ὁ ἐκ Μεραλῆ-της Ἐπαρχίας Σισανίου ὀρμώμενος καὶ ἀπὸ πολλοῦ
ἐν τῷ Ἱερῷ Ἀγιάσματι ἐφημερεύων ἀείμνηστος ἱερεὺς Γεώργιος,
ἠγόρασε (1855) τὸ ἡμισυ (60) ἄσπρα, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ (60)
ἄσπρα διενεμήθησαν οἱ τρεῖς κληρονόμοι τῆς εἰρημένης Καλο-
γραίας, λαβόντες ἀνὰ (20) ἄσπρα.

Παρὰ τοῦ συζύγου τῆς πρώτης θυγατρὸς τῆς Καλογραίας
ἠγόρασαν (20) ἄσπρα ὁ ἐκ Λιμποχόβου τῆς Ἐπαρχίας Σισανίου

ὀρμώμενος καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκατεστημένος αἰδίδιμος
ἀρχιτέκτων κ. Ζήσης Ἀντωνίου (1871), ὅς καὶ ἐκληροδότησεν
αὐτὰ τῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει νεοσύστατῳ Μακ. Φιλεκπ. Ἀδελφό-
τητι χάριν τῆς ὑπ' αὐτῆς συντηρουμένης ἐν Τσοτυλίῳ σχολῆς,
εὐεργέτης αὐτῆς γενόμενος· ἀναλαβὼν δὲ μετὰ ζήλου καὶ ἐπι-
σειρὰν ἐτῶν τὴν προεδρείαν τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀγιάσματος Ἐκκλη-
σιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, πολλὰς τὰς βελτιώσεις καὶ μεταρρυθμίσεις
αὐτῇ ἐπήνεγκεν, ἀναδείξας διὰ τῶν ἀκαμάτων αὐτοῦ προσπα-
θειῶν τὸ Ἱερὸν Ἀγίασμα εἰς ἐπιζήλον θέσιν.

Τὰ δὲ τοῦ υἱοῦ τῆς Καλογραίας (20) ἄσπρα περιῆλθον κλη-
ρονομικῶς εἰς τὸν ἐξ Ἠπείρου προσκυνητὴν Ζήσην, ὅστις, ἄτε-
κνος ὢν, ἐκληροδότησεν αὐτὰ εἰς τὸν ἀναδεκτὸν αὐτοῦ Εὐσταθίου
αὐτος δὲ, ἐπὶ τῷ ὄρφ., ὅπως ἐκπαιδευθῆ δωρεὰν εἰς τὸ ἐν Τσοτυ-
λίῳ νεωστὶ ἰδρυθέν Γυμνάσιον, ἐκληροδότησεν αὐτὰ εἰς τὴν Μακ.
Φιλ. Ἀδελφότητα (1875) ὁ ἀτυχῆς θυμὸς νέος, ραχιτικός ὢν,
ἀπέθανε προῶρως μὴ δυνηθεὶς νὰ τελειώσῃ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ

Τὰ ὑπολειφθέντα (20) ἄσπρα τῆς δευτέρας θυγατρὸς τῆς
Καλογραίας διενεμήθησαν αἱ δύο αὐτῆς θυγατέρες λαβούσαι ἀπὸ
(10) ἄσπρα ἑκάστη, ἐξ ὧν ἡ μία ἐπώλησεν αὐτὰ τῷ (1871), ἡ
δ' ἄλλη τῷ (1885) εἰς τὸν ἀλῆστου μνήμης φιλόμουσον καὶ φιλο-
γενῆ ἱερέα Εὐθύμιον, τὸν ἐκ Κοντσικῆ τῆς Ἐπαρχίας Σισανίου
ὀρμώμενον, καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐν τῷ Ἱερῷ Ἀγιάσματι εὐδοκίμως
ἐφημερεύσαντα, ὅς καὶ ἐκληροδότησεν αὐτὰ τῇ Μακ. Φιλ. Ἀδελ-
φότητι, εὐεργέτης αὐτῆς ἀνακηρυχθεὶς.

Συντελεσθείσης ἀπὸ τῶν μεριδιούχων αὐτῶν τῆς τῶν (60)
ἄσπρων συγκεντρώσεως ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Μακ. Φιλεκ. Ἀδελ-
φότητος, τὰ ὑπολειπόμενα (60) ἄσπρα ἠγόρασεν (1875) ὁ ἐκ Δρα-
μίστης τῆς Ἐπαρχίας Σισανίου φιλογενῆς ἀρχιτέκτων ἀείμνηστος
Μιχαὴλ Παπαδόπουλος παρὰ τοῦ κατόχου αὐτῶν ἱερέως Γεωργίου
τοῦ ἐκ Μεραλῆ, κληροδοτήσας πάνυ εὐγενῶς τῇ Μακ. Φιλ. Ἀδελ-
φότητι, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἠθικῆς αὐτῆς κατοχῆς ἐπὶ τοῦ
εἰρημένου χώρου, μέγας εὐεργέτης αὐτῆς γενόμενος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

**Αί ἀπὸ τῆς συμπήξεως
τῆς Μακ. Φιλ. Ἀδελφότητος
ἐν τῷ Ἱερῷ Ἀγιάσματι ἐπιτελεσθεῖσαι ἐπισκευαί.**

Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μακ. Φιλ. Ἀδελφότητος περι-
λαβούσης ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῆς, δυνάμει κυβερνητικῶν καὶ πα-
τριαρχικῶν γραμμάτων, τὸ Ἱερὸν Ἀγίασμα μετὰ τοῦ κήπου αὐ-
τοῦ, καὶ κέντρον συνεδριάσεως ὀρισάσης τὸ ἐν αὐτῷ ἐπίσημον
γραφεῖον, ὃ ἐκ τῶν μελῶν καὶ εὐεργετῶν αὐτῆς αἰοίδιμος ἀρχιτέ-
κτων Ζήσης Ἀντωνίου τὴν προεδρείαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τοῦ
Ἱεροῦ Ἀγιάσματος ἐπιτροπῆς ἀναλαβὼν, πολλὰς τὰς βελτιώσεις
καὶ μεταρρυθμίσεις ἐν τε τῷ Ἀγιάσματι καὶ τῷ κήπῳ ἐπέφερε· καὶ
πρῶτον μὲν, κλεισθείσης τῆς παρὰ τὸ Ἅγιον Βῆμα ἀρχαίας κλί-
μακος, ὡς ἀκαταλλήλου, ἠνεώχθη ἡ δεξιὰ τοιαύτη (1871), ἀνη-
γέρθη τὸ γυναικεῖον (1877), ἠνεώχθη ἡ ἀριστερὰ κλίμαξ (1878)
ἀνηγέρθησαν τὰ ἐν τῷ περιβόλῳ γραφεῖα καὶ οἰκήματα (1888),
ἐπισκευάσθη τὸ Ἅγιον Βῆμα μετὰ τὸν σεισμόν (1894), εἶτα δὲ
τῇ ἀόκνῳ παρὰ τοῖς ἰσχυροῖς καὶ ἀφιλοκερδεῖ ἐνεργεῖα τῶν ἐκ τῶν
δικηγόρων κ. Γρηγορίου Καισαρίδου, ἐκτίσθη ὁ νάρθηξ (1899)
μετὰ τὴν τότε ἐπισυμβᾶσαν πυρκαϊάν, τὴν ἀποτεφρώσαν ὀλό-
κληρον τὴν περίξ συνοικίαν, τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος θαυμασιῶς
ἀβλαβοῦς διαμείναντος.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνώτερος παντὸς ἐπαίνου ζήλος καὶ ἡ φιλογενῆς
ὑπὲρ εὐπρεποῦς συντηρήσεως τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος τοῦ ἀπὸ τοῦ
Βαλκανικοῦ πολέμου (1913) μέχρι σήμερον προεδρευόντος, ἐκ
Ζαντσοικοῦ τῆς Ἐπαρχίας Σισανίου ὀρωμένου καὶ ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει ἐγκατεστημένου ἀρχιτέκτονος κ. Εὐθυμίου Κοτζαπα-
σοῦλη μετὰ τῶν ἐντίμων μελῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς
κ.κ. Θεοδώρου Μπίμπου ἐκ Λιμποχόβου, Θωμᾶ Βράμπα ὁμοίως
ἐκ Λιμποχόβου καὶ Νικολάου Π. Καραμυδέρη ἐκ Κρημηνίου τῆς

ἐπαρχίας Σισανίου καὶ τῶν ἐσχάτως προφρόνως καὶ εὐγενῶς τὴν
ἰδίαν συμβολὴν παρεσχόντων κ.κ. Θωμᾶ Παπαζιώγα ἐκ Κρημη-
νίου, Θωμᾶ Οἰκονομίδου Σιάκου ἐκ Κωνστανταίου, Νικολάου
Μαυρίδου ἐκ Συνασσοῦ, Γρηγορίου Κυριακίδου ἐκ Μαλακοπῆς καὶ
Κωνσταντίνου Ἀβραχμίδου ἐκ Νιγδῆς, εἶναι ἀξία πάσης ἐξάρσεως
καὶ παντὸς ἐγκωμίου· διότι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, οὐ μόνον ἐν
αὐταπαρνήσει καὶ φιλογενεῖα θεαρέστως εἰργάσθησαν, ἀλλὰ καὶ
πολλὰς μεταρρυθμίσεις καὶ ἐπιδιορθώσεις ἐν τῷ Ἱερῷ Ἀγιάσματι
τούτῳ ἐπέφερον, ὑπὸ τῆς πείρας ἀναγκαιᾶς κριθείσας· καὶ πρῶτον
μὲν ἀντεκατεστάθη διὰ σιδηροῦ κληματοστάτου ὁ τέως ἐκ σανί-
δων πεπλακωμένος τοιοῦτος (1914). Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν
τρομερὰν πυρκαϊάν, τὴν τὴν περίξ συνοικίαν ἀποτεφρώσαν
(14 Αὐγούστου 1918), ἐξ ἧς τὸ Ἱερὸν Ἀγίασμα καὶ αὐτῆς, ὡς
ἐκ θαύματος, διεσώθη, ἐγένετο ἡ δι' ἐλαιοβαφῆς εὐπρεπῆς αὐτοῦ
διακόσμησις καὶ ἠνεώχθη ὁ ὑπερβεν τῆς ἀριστερᾶς κλίμακος φω-
τοβόλος φεγγίτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Περιγραφή τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος.

Ἵνα μεταβῶμεν εἰς τὸ ἐν Βεφᾷ μεῖδᾶν Βυζαντινὸν Ἱερὸν
Ἀγίασμα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἀνερχόμεθα τὴν ἀπὸ
τῆς παλαιᾶς γεφύρας καὶ πύλης τῶν ἀλεύρων (Οὐν Καπὰν) ἀνω-
φερῆ λεωφόρον, ἄλλοτε μὲν ἔχουσιν πολλοὺς ἀλευρομύλους πα-
λαιᾶς κατασκευῆς, σήμερον δὲ τὸν μέγαν ἀτμόμυλον τῆς μητρὸς
τοῦ Σουλτὰν Ἀζίζ καὶ ἀπαντῶμεν, ἀριστερόθεν μὲν τὸ τέμενος
Γενί Σουλτὰν Τζαμί, κτίσμα τῆς Σέπ οὐ σερᾶ χατοῦν συζύγου
τοῦ Σουλτὰν Μαχμουτ τοῦ Β' δεξιόθεν δὲ καὶ ἐπὶ τεχνητοῦ λόφου
τὴν περιωνυμιον μονὴν τοῦ Παντοκράτορος (Ζεϊρέκ Τζαμί).

Προχωροῦντες δὲ ὀλίγον περὶ τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ
Βεφᾷ μεῖδᾶν καὶ ἀπαντῶντες ἀριστερόθεν ἕτερον νεώκτιστον τέμε-

νος. ἀναγερθὲν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ κατὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ (1899) ἀποτερωθέντος τεμένους τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Πορθητοῦ Βονικ σετζᾶ ἑδδίν, εἰσερχόμεθα εἰς τὸν περίβολον τοῦ δειδροφύτου καὶ τερπινατάτου κήπου τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος· προχωροῦντες δ' ὀλίγον καὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὸν νάρθηκα, κατερχόμεθα εἰς τὸν ὑπόγειον τῆς Θεοτόκου ναῖσκον διὰ τῆς δεξιᾶς κλίμακος καὶ ἐπισκεπτόμενοι τὰ ἐν αὐτῷ, ἀνερχόμεθα διὰ τῆς ἀριστερᾶς κλίμακος, ἀμφοτέρων ἔχουσῶν βραχμίδας δώδεκα· ἐν τῷ ὑπογείῳ τούτῳ ναῖσκῳ καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ παρὰ τὴν ἱερὰν δεξαμενὴν μετ' ὄρειχαλκίνου θυρίδος θήκη, φυλάσσεται ἐπιμελῶς ἡ ἀνευρεθεῖσα κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος ἱερὰ καὶ σεβασμία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰκῶν. ἥτις ὀψέποτε ἐξ ἀπροσεξίως θραυσθεῖσα, περιηρηθῆθη φιλοκάλως παρ' εὐλαβῶν τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος συνδρομητῶν, ἵνα μὴ τὰ πολυτίμητα αὐτῆς τεμάχια ἀπολεσθῶσιν· οὐδεμία δ' ἀνάγκη εἶναι νὰ προσθέσωμεν, ὅτι δι' αὐτῆς πολλὰ ἰάσεις καὶ θεραπείαι ἐγένοντο τοῖς μετ' εὐλαβείας καὶ πίστεως ἐκάστοτε προσελθοῦσιν, ἀρκοῦμενοι νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι τὰ ἐν αὐτῷ παρ' εὐσεβῶν χριστιανῶν ἀφιερωθέντα ἱερὰ ἀντικείμενα, οἷον εὐαγγέλια, εἰκόνες, ἐξοπτερυγα, θυμιατήρια, πολυέλαιοι σκεύη καὶ ἄμφορα, εἶναι ἔνδειξις φόρου εὐγνωμόνου τῶν ὑπὸ τῆς Θεομήτορος θαυμασίως εὐεργετηθέντων καὶ παρ' αὐτῆς ὑπὲρ οὖσιν ἐκ τῶν νόσων αὐτῶν ἰαθέντων.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνευρέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος (1755) μέχρι τοῦ (1860) εἰς ἱερεὺς ἐκείσε που κατοικῶν ἠγίαζε τοὺς προσερχομένους πιστοὺς. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπὶ τῆς τοποτηρητείας τοῦ ἐκ Ραδοβιστίου τῆς ἐπαρχίας Σισανίου ὀρωμένου, ἀειμνήστου μητροπολίτου Νικαίας κυροῦ Ἰωαννικίου, τελεσθέντων τῶν ἐγκαινίων, ἤρξατο ἐπιτελεῖσθαι ἡ ἱερὰ λειτουργία. ὁπότε ἐδέησεν, ἵνα προσληφθῇ καὶ ἕτερος ἱερεὺς, πρὸς ἐντελεστέραν διεξαγωγὴν τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν.

Πάντες οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐρισκόμενοι Μακεδόνες, οἱ ἀποτελοῦντες τὰς διχορὰς συντεχνίας τῶν ἀρχιτεκτόνων, τε-

κτόνων, κτιστῶν καὶ ἐργατῶν, ἀπετέλουν τὸ πρωτόγονον πλήρωμα τοῦ Ἱεροῦ τούτου ναῖσκου· εἶτα δὲ, προϊόντι τῷ χρόνῳ, καὶ οἱ ἀνὰ τὰς περίξ μουσουλμανικῆς συνοικίας ἐγκατεσπαρμένοι Χριστιανοί, ἐνταῦθα ἐρχόμενοι, ἐτέλουν τὰ τῆς λατρείας αὐτῶν χρέη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Πρόσοδοι καὶ δαπάναι τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος

Πόροι τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος εἰσὶν οἱ τόκοι τῶν κληροδοτημάτων τῶν ἀειμνήστων εὐεργετῶν τῆς Μακ. Φιλ. Ἀδελφότητος, ἡ κηροπωλησία, οἱ δίσκοι, αἱ προαιρετικαὶ τῶν χριστιανῶν συνδρομαί, ἡ διανομὴ εἰκόνων κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ, αἱ ἐν τῷ Ἱερῷ Ἀγιάσματι παρακλήσεις, ἡ διανομὴ τῶν ἀνθῶν, τὸ ἐκ τῆς μνημονεύσεως ὀνομάτων χρηματικὸν ποσὸν καὶ τὸ προσκνητᾶριον· ἔτι δὲ καὶ οἱ κατ' οἶκον διὰ τῆς ἱερᾶς εἰκόνος ἀδεία τῆς Π. Κ. Ἐκκλ. Ἐπιτροπῆς τελοῦμενοι ἁγιασμοί.

Μισθοδοτοῦνται δ' ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος δύο ἱερεῖς τὰ τῆς ἐφημερίας ἐναλλάξ ἐπιτελοῦντες, δύο ἱεροψάλται, εἰς ἐπιστάτης, εἰς κανδηλάπτης καὶ εἰς κηπουρός, τοῦ περισεύματος ἀνήκοντος τῇ Μακ. Φιλ. Ἀδελφότητι· χάριν τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐν Τροτυλίῳ συντηρουμένου Γυμνασίου, ἡ δὲ κατὰ καιρὸν ἐπιτροπὴ ἐπαγρυπνεῖ καὶ ἐπιβλέπει εἰς τὴν ἐν γένει φιλόκαλον καὶ εὐπρεπῆ συντήρησίν τοῦ Ἱεροῦ τούτου καθιδρύματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

**Αί ἐν τῷ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος
τελούμεναι ἐτησίως πάνδημοι ἑορταί.**

Τοῦ Ἱεροῦ Ἀγιάσματος σεμνουμένου ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τῆ παραμονῆ τῆς ἑορτῆς 14 Αὐγούστου τελεῖται μέγας πανηγυρικός Ἀρχιερατικός Ἑσπερινός, τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σιφνίων κυριῶν τελοῦσῶν τὴν ἀπὸ τοῦ (1863) καθιερωθεῖσαν πανηγυρικὴν Ἀρτοκλασίαν.

Τῆ δ' ἐπομένῃ 15 Αὐγούστου, τελεῖται πανηγυρικὴ χάριν τῆς ἑορτῆς Ἀρχιερατικὴ Λειτουργία, ἐν ἣ συρρέει χριστιανῶν ἀπειρον πλῆθος· ὡσαύτως καὶ κατὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἑορτῆς 23 Αὐγούστου τελεῖται ἀφ' ἑσπέρας 22 Αὐγούστου μέγας πανηγυρικός Ἀρχιερατικός Ἑσπερινός καὶ τῆ ἐπομένῃ 23 Αὐγούστου πανηγυρικὴ Ἀρχιερατικὴ Λειτουργία, τῆς ἱερᾶς καὶ σεπτῆς εἰκόνας ἐκτιθειμένης εἰς προσκύνησιν τῶν πιστῶν.

Τῆ 12 δὲ Δεκεμβρίου, ἐπὶ τῆ μνήμῃ τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ, καὶ τῆ ἐπετείῳ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ (1904) συμπληθέντος καὶ λειτουργούντος Συνδέσμου τῶν Ἀρχιτεκτόνων, τεκτόνων, ἐργατῶν καὶ συντεχνιῶν, οὐ προστάτης, κατ' ἀρχαίαν καὶ σεβαστὴν παράδοσιν, τυγχάνει ὁ διὰ κεράμου, τοῦ τῶν αἰκοδόμων ἐμβλήματος, ἐν τῇ κατὰ τὴν Νίκαιαν πρώτη οἰκουμενικῇ Συνόδῳ θαυματουργήσας Ἅγιος Σπυρίδων, τελεῖται Ἀρχιερατικὴ Λειτουργία μετ' Ἀρτοκλασίας καὶ κολλύβων, ἐν ἣ μνημονεύονται τὰ ὀνόματα ζώντων καὶ μεταστάντων μελῶν τοῦ εἰρημένου σωματείου.

Τῆ 17 Ἰουνίου, ἐπὶ τῆ μνήμῃ τῆς Ἁγίας Ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Μαρίνης, τῆς διὰ σφύρας κτεινούσης τὸν δαίμονα καὶ συμβολιζούσης τὴν τῆς παιδείας νίκην κατὰ τῆς βαρβαρότητος, ἐπὶ τῆ ἐπετείῳ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ (1871) συμπληθείσης καὶ λειτουργούσης Μακ. Φιλεκπ. Ἀδελφότητος, ὡς

καὶ τῆ Βα Κυριακῆ τῶν Νηστειῶν, τελεῖται καὶ αὖθις Ἀρχιερατικὴ Λειτουργία μετ' Ἀρτοκλασίας καὶ κολλύβων, ἐν ἣ μνημονεύονται τὰ ὀνόματα ζώντων καὶ τεθνεώτων μελῶν τῆς εἰρημένης Ἀδελφότητος, ὡς καὶ πάντων τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένων, εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν τῆς Μακ. Φιλ. Ἀδελφότητος.

Κατὰ δὲ τὴν Γην Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν τελεῖται ἐπίσης Ἀρχιερατικὸν μνημόσυνον εἰς μνήμην τοῦ ἀειμνήστου εὐεργέτου αὐτῆς Ἀλεξάνδρου Γεωργιάδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ τῆς Μακ. Φιλ. Ἀδελφότητος.

Πρὸ πολλοῦ εἶχε καταστῆ ἐπαισθητὴ ἡ ἀνάγκη συστάσεως κεντρικοῦ ἐκπαιδευτηρίου, παρέχοντος ἐπαρκῆ εἰνα μόρφωσιν εἰς τοὺς παῖδας τῶν χωριῶν, τῶν πρὸς τὰ δυτικὰ τοῦ Ἀλιάκμονος κειμένων. Τὴν ἀνάγκην ταύτην κατιδόντες οἱ ἐγκριτώτεροι τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμεινόντων κατοίκων τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, συνῆλθον ἐπανειλημμένως καὶ ἰδρυσαν τῷ (1871) τὴν Μακ. Φιλ. Ἀδελφότητα, σκοπὸν ἔχουσαν τὴν σύστασιν καὶ συντήρησιν κεντρικῆς ἐν Τσοτυλίῳ σχολῆς τοῦ χωρίου τούτου κριθέντος καταλλήλως διὰ τὸ κεντρικὸν καὶ εὐχέρον τῆς θέσεως καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τελουμένην καθ' ἑβδομάδα ἐμπορικὴν ἀγοράν.

Τῆ πρωτοβουλία ὄθεν τοῦ ἐκ Δραμιτίστης τῆς ἐπαρχίας Σισανίου ὀρμωμένου ὄτρηροῦ καὶ ἐλλογίμου ἱεροδικόπου κ Στεφάνου Νούκα καὶ ἀποφάσει τῆς Μακ. Φιλ. Ἀδελφότητος συνέστη κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ 1871 ἡ Τσοτύλειος σχολή, ἐν ἣ αὐτὸς ὁ ἴδιος Στέφανος ὁ Νούκας ἐπὶ διετίαν ὀλόκληρον συλλέξας παῖδας τινὰς ἐκ τοῦ χωρίου καὶ τῶν περιχώρων ἐδίδαξε καὶ κατέθεσε τὰ πρῶτα ἠθικὰ θεμέλια τῆς μετὰ ταῦτα διαλαμφάσης περιωνύμου σχολῆς τοῦ Τσοτυλίου.

Κατόπιν ὅμως τῶν μαθητῶν πληθυνομένων καὶ τῆς οἰκίας,

ἦν ὡς σχολὴν μετεχειρίζοντο ἀνεπαρκoὺς θεωρηθείσης, ὁ ἀκάματος αὐτῆς ἰδρυτῆς καὶ διευθυντῆς ἱεροδιάκονος ἐπεκαλέσθη τὴν ἀρωγὴν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀδελφότητος πρὸς ἀνέγερσιν κατὰλλήλου διὰ τὴν σχολὴν κτιρίου, ἣτις ἀποφασίσασα ἀπέστειλεν ὡς ἀντιπροσώπους αὐτῆς τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενόμενον μητροπολίτην Νικκίας Ἰωαννίκιον μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Δημητρίου Κωνσταντινίδου καὶ τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Θωμαΐδου ἐκ Βλάτσης, ἀμφοτέρων διατελεσάντων προέδρων τῆς Ἀδελφότητος καὶ εὐεργετῶν αὐτῆς, αἵτινες καὶ παρέστησαν εἰς τὴν κατάθεσιν τοῦ θεμελίου τῆς σχολῆς λίθου τῇ 5 Μαΐου 1873.

Κτισθεῖσα δὲ ἐπὶ ὑψηλοῦ καὶ περιόπτου λόφου, παρεῖχε μετὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ πάντα τὰ ὑγιεινὰ πλεονεκτήματα, διατηροῦσα καὶ ἐσωτερικὸν ἰατρὸν, φαρμακεῖον καὶ νοσοκομεῖον. Ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ ἀειμνήστου Φιλίππου Σακελλαρίου, τὸ ἐν Ἰσοτυλίῳ Γυμνάσιον ἀνεγνώρισθη (1892) ὑπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ὡς ὁμότιμον τῶν ἐν Ἑλλάδι τοιούτων.

Μετὰ τὸν ἀείμνηστον Κ. Θωμαΐδην καὶ Δημ. Κωνσταντινίδην, Πρόεδροι τῆς Ἀδελφότητος ἀλληλοδιαδόχως ἐγένοντο οἱ κ. κ. Γεώργ. Ναοῦμ ἐκ Σελίτσης, καὶ Γεώργιος Θεοχαρεΐδης ἐκ Βουχορίνης. ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἡ Ἀδελφότης ἀνῆλθεν εἰς ἀξιοθαύμαστον περιωπὴν καὶ ἐπίζηλον θέσιν, ἣτις θὰ ὑπερηκόντιζε τὰς λοιπὰς παραπλησίας Ἀδελφότητας, ἐὰν λόγοι ἰσχυροὶ δὲν διέκοπτον, τὸ ἀρξάμενον ἔθνωφελές, πρωτοβουλία αὐτοῦ, ἔργον, τῆς ἰδρύσεως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ἱστορικῇ Ἐδέσῃ τῆς Μακεδονίας Οἰκοτροφείου τῶν Θηλέων.

Τὸν κ. Γ. Θεοχαρεΐδην, διεδέχθη ἐν τῇ προεδρείᾳ ὁ γνωστός ἐκ Γρεβενῶν κ. Γεώργιος Μπούσιος, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου, ἕνεκα τῶν ραγδαίων ἐπελθόντων ἐκτάκτων πολιτικῶν γεγονόντων, ἡ Ἀδελφότης ἐδέησε νὰ ἀναστειλῇ τὸ ἔργον αὐτῆς. ἐπιφυλαχθεῖσα νὰ συνεχίσῃ αὐτῷ ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ

Ἐκ καθήκοντος ὀφείλομεν νὰ ὑπομνήσωμεν καὶ τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας, ἃς παρέσχεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τῇ Ἀδελφότητι ὁ

ἀείμνηστος Νικόλαος Τσοῦλκας ἐκ Κωνσταντινίου τῆς ἐπαρχίας Σισανίου, διατελέσας ἄμισθε! γραμματεὺς αὐτῆς, μέχρι τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ κ. Δ. Κωνσταντινίδου

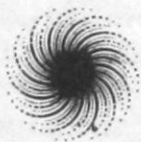
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.

Περὶ τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἀρχιτεκτόνων, τεκτόνων ἔργατῶν καὶ συντεχνιῶν.

Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐρισκόμενοι ἀρχιτέκτονες, τέκτονες καὶ ἔργαται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Μακεδόνες καὶ Θραῖκες μονομερῶς καὶ πρὸς βλάβην τῶν συμφερόντων αὐτῶν ἐργαζόμενοι, διηροῦντο εἰς τέσσαρας ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξαρτήτους συντεχνίας. Τὴν ἀνάγκην δὲ τῆς εἰς ἓν σωμκτεῖον συμπήξεως, πρὸς περιφρούρησιν τῶν συμφερόντων αὐτῶν καὶ βελτίωσιν τῆς ὕλικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῶν θέσεως, διαβλέποντες οἱ ἐγκριτώτεροι ἐξ αὐτῶν, συνῆλθον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Εὐθυμίου Κοτζαμπασούλη καὶ συνενώσαντες τὰς εἰρημέναις συντεχνίας, συνέπηξαν (1904) τὴν Ἀδελφότητα τῶν Ἀρχιτεκτόνων, τεκτόνων καὶ κτιστῶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ὁ Ἅγιος Σπυρίδων, ἧς σκοπὸς ἦν ἡ ἰδρυσις καὶ συντήρησις πρακτικῆς τεκτονικῆς σχολῆς, ἡ παροχὴ τακτικοῦ ἔτησιου ἐπιδόματος τῇ ἐν Ἰσοτυλίῳ σχολῇ, ἡ παροχὴ χρηματικοῦ βοηθήματος τοῖς ἀναξιοπαθοῦσι τῆς Ἀδελφότητος μέλεσι καὶ ἡ ἔτησιὰ τακτικὴ κροσφορὰ τοῖς Ἐθν. Φιλ. Καταστήμασι· τόπος δὲ συνεδριάσεως ὄρισθη τὸ ἐν Βερεῶν Μεϊδᾶν γραφεῖον τῆς Μακ. Φιλ. Ἀδελφότητος, μέχρι τῆς ἐν Τουρκίᾳ ἀνακηρύξεως τοῦ συντάγματος, ὅποτε τῶν διαφόρων συντεχνιῶν προσελθουσῶν τῇ εἰρημένῃ Ἀδελφότητι, συνεστήθη ὁ Μακεδονοθρακικὸς λεγόμενος Σύνδεσμος τῶν Ἀρχιτεκτόνων καὶ ἔργατῶν «Ὁμόνοια» ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐκ Βουχορίνης τῆς ἐπαρχίας Σισανίου ὀρμωμένου καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκατεστημένου Μηχανικοῦ Ἀρχιτέ-

κτοτος κ. Γεωργίου Θεοχαρείδου, ὄντινα διεδέξατο ὁ ἐκ Γρεβενῶν βουλευτῆς κ. Γεώργιος Μπούσιος· καὶ τούτου δ' ἀποχωρήσαντος, τὴν προεδρείαν ἀνέλαβεν ἐπαξίως ὁ ἐπίσης Μηχανικὸς Ἀρχιτέκτων κ. Λέων Καζανόβας, (1913) ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ὁ Σύνδεσμος δι' εὐνοήτους λόγους μετωνομάσθη **Σύνδεσμος τῶν Ἀρχιτεκτόνων, Μηχανικῶν, Ἑργατῶν καὶ Συντεχνιῶν «Ὁμόνοια»**.

Πρὸς εὐδῶσιν τοῦ ἔργου τοῦ Συνδέσμου καὶ ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, πολλὰ κατεβλήθησαν προσπάθειαι καὶ φροντίδες παρὰ πάντων μὲν τῶν μελῶν τοῦ Γεν. Διοικ. Συμβουλίου, ἰδίως ὅμως παρὰ τοῦ Γεν. Προέδρου κ. Λέοντος Καζανόβα καὶ τοῦ ἐκ Βλάτσης τῆς ἐπαρχίας Σισανίου καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκατεστημένου Ἀρχιτέκτονος κ. Μάρκου Λάγγα, ἐπὶ σειρὰν ἔτῶν ἀπὸ τῆς συμπήξεως ἔτι τοῦ Σωματείου διατελοῦντος ταμίου αὐτοῦ καὶ πολλὰ προσενεγκόντος ὑπὲρ εὐδῶσεως τοῦ ἔργου καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ περὶ αὐτὸ ὁ λόγος Συνδέσμου.

Ἡ βίβλος αὕτη παραχωρήθεισά ὑπὸ τοῦ Πονήσαντος, τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἐπιτροπῇ τοῦ Ἀγιάσματος Βερῶν Μειδάν, παρέχεται παρ' αὐτῆς, εἰς τοὺς φιλοχρίστους Προσκυνητὰς αὐτοῦ ὡς καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς εὐσεβεῖς Χριστιανούς, ἔναντι προαιρετικῆς συνδρομῆς ὑπὲρ συνεχίσεως τοῦ ἔθνοπρεποῦς καὶ ἐκπαιδευτικοῦ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον ἀπὸ τοῦ 1871 ἐπεδίωξε τὸ ἐν λόγῳ Ἀγίασμα.

Ἡ ΕΠΙΤΡΟΠΗ